

NACRX0020FNR

Dne: 31.7.2017 | Naše značka: NA- 909-5/10-2017 | Vyřizuje/tel.: Bartl / 974 847 472
Vaše značka:

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO: Madrid, Španělsko

ÚČEL CESTY: účast na konferenci „CONGRESO INTERNACIONAL DE CEROPLÁSTICA/ INTERNATIONAL CONGRESS ON WAX MODELLING“

ÚČASTNÍCI CESTY: Ing. Benjamin Bartl Ph.D., Mgr. Libuše Holakovská

ZPRÁVU PODÁVÁ: Ing. Benjamin Bartl Ph.D., Mgr. Libuše Holakovská

NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE: Facultad de Medicina, Universidad Computense de Madrid

Museo de Anatomía Javier Puerta

Olavide Muzeum Madrid

TRVÁNÍ CESTY: 28. 6. – 2. 7. 2017

DATUM VYHOTOVENÍ: 31. 7. 2017

SCHVALUJE: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

Ve dnech 28. 6.–1. 7. 2017 proběhla mezinárodní konference „CONGRESO INTERNACIONAL DE CEROPLÁSTICA/INTERNATIONAL CONGRESS ON WAX MODELLING“. Jednalo se o výjimečné setkání správců sbírek, umělců, technologů a restaurátorů, které spojuje profesní zájem o vosky jako materiály uměleckých a uměleckořemeslných děl. Konferenci pořádala madridská univerzita (Universidad Computense de Madrid), konkrétně Fakulta lékařská a Fakulta výtvarného umění.

Oba účastníci přicestovali do Madridu 27. 6. s využitím leteckého spoje společnosti SmartWings (Praha 11:30–Madrid 14:35). Ubytování bylo zajištěno v hotelu Exe Moncloa, Calle Arcipreste Hita 10. Místo konání konference, tedy Fakulta lékařská UCM (Obr. 1) bylo v docházkové vzdálenosti, v několika případech bylo využito podzemní dráhy. Po ukončení jednání se účastníci zdrželi v Madridu ještě jeden den, který využili pro návštěvu madridských galerií výtvarného umění. Zpáteční cesta byla zajištěna týměž leteckým přepravcem (Madrid 15:20–Praha 18:05).

Benjamin Bartl se konference účastnil na pozvání organizátorů, a proto byly cestovní výdaje a náklady na jeho ubytování hrazeny z prostředků univerzity. Cesta Libuše Holakovské byla hrazena z prostředků grantového projektu NAKI II (Vývoj metod konzervování pečetí a jejich textilních závěsů).

Obr. 1 Lékařská fakulta UCM, místo konání konference

ČÁST ODBORNÁ:

V souladu s deklarací konference jako mezinárodní události se jednání zúčastnilo přibližně 50 odborníků z několika zemí (Španělsko, Velká Británie, Česká republika, Itálie, Německo, Rakousko, Mexiko). Příspěvky bylo podle zaměření možné zařadit do jednoho ze čtyř tematických okruhů.

1. Historický pohled na výrobu voskových modelů a představení sbírek jednotlivých muzeí

Přednášející tohoto okruhu se zabývali především popisem zaměření, rozsahu a historie sbírek, které spravují. Někteří kromě toho posluchačům přiblížili kulturně-historické pozadí vzniku uložených předmětů, včetně profilů jejich tvůrců.

Největší pozornost byla věnována rozsáhlým sbírkám anatomických modelů. Tato řemeslně dokonalá díla zpočátku vznikala pro potřeby vědeckého bádání, později se však stávala také součástí sbírek kuriozit. K nejvýznamnějším tvůrcům prvních modelů patřili v Itálii Ludovico Cigoli (1559–1613) a Gaetano Zumbo (1656–1701). Zřejmě nejslavnější sbírka anatomických modelů vznikla v 18. století z iniciativy pozdějšího císaře Leopolda II. ve Florencii („La Specola“, Obr. 2). Tato sbírka se stala inspirací pro řadu dalších vědeckých institucí. Jako příklad je možné uvést výrobu modelů pro vídeňské Josephinum, objednanou roku 1784 Josefem II.

Obr. 2 Voskový anatomický model, Muzeum „La Specola“, Florencie

Od 19. století bývaly podobné modely součástí senzačních výstav určených pro nejširší veřejnost. Zvláště oblíbené byly realistické modely typu takzvané „anatomické Venuše“, kde však již funkce vzdělávací zřetelně ustupuje do pozadí. Zvláštním fenoménem jsou expozice voskových figurín dobových celebrit Madame Tussaud.

Kromě sbírek anatomických modelů byly představeny také ojedinělé sbírky historických voskových modelů ovoce, modelů botanických (Obr. 3) a zoologických, voskové plastiky ze sbírek galerie Reina Sofia v Madridu, posmrtné masky svatých a další.

Obr. 3 Botanický model (vosk, stříbrný drát, keramika), Museo di Storia Naturale dell'Università di Firenze

Přednášející:

Alfons Zarzoso (Museum of the History of Medicine, Barcelona)

Christiane Druml (Josephinum, Vienna)

Ken Arnold (Medical Museion, London)

Juan Pastor Vázquez (Anatomical Museum of Valladolid)

Fermín Viejo Tirado (Museum of Anatomy „Javier Puerta“, Madrid)

David Aranda a kol. (Olavide Museum, Madrid)

Joaquín de Lollano Prieto (Veterinary Museum, Madrid)

Fernández Blanco (Facultad de Belles Artes, Madrid)

P. Matiz (Museodata Foundation, Bogotá-Colombia)

José Sánchez-Molero (Universidad Complutense de Madrid)

José Ramón Sanudo (Universidad Complutense de Madrid)

J. Ortiz García (neuveveno)

2. Problematika restaurování voskových objektů

Z praktického hlediska byly příspěvky tohoto tematického okruhu nejpřínosnější. S řadou diskutovaných problémů se totiž setkáváme i u voskových pečeti uložených v Národním archivu a jejich řešení je úkolem aktuálního projektu NAKI II.

K zajímavým podnětům patří například používání směsi mikrokrystalického vosku a parafínu (4:6) pro doplňování chybějících částí restaurátory pracujícími pro Opificio delle Pietre Dure ve Florencii. Uvedená směs je při použití vhodných analytických metod snadno odlišitelná od

původního materiálu a předpokládá se její dlouhodobá stabilita. Nevýhodou je omezená nabídka kvalitních surovin na trhu.

Dále byly v několika příspěvcích diskutovány možnosti barveného přizpůsobení voskových materiálů pro restaurování. Používá se jak barvení ve hmotě pomocí anorganických pigmentů, tak povrchová úprava (např. anilinovými barvami).

Přínosné byly případové studie, ve kterých byly řešeny nestandardní problémy jako vývoj metody odstraňování starých laků z anatomických modelů, výroba podložek pro rozměrné objekty, doplňování rozsáhlých chybějících ploch, vyztužení namáhaných částí modelů, příprava materiálů pro tmelení, separace povrchu při odlévání pomocí silikonových kaučuků nebo problematika restaurování historických výstavních vitrín. V otázce vhodné metody spojování fragmentů se přístupy jednotlivých kolegů liší. V současné době stále převládá tradiční metoda svařování, v menší míře se experimentuje s různými metodami lepení (například pomocí akrylátového disperzního lepidla Lascaux 498HV) nebo se spojování fragmentů za použití zapuštěných magnetů.

Dále byla představena technika zhotovování kopií metodou 3D skenování a případně 3D tisku. Jedná se o rychle se rozvíjející oblast, která by v budoucnu mohla nahradit obvyklou metodou odlévání pomocí silikonových kaučuků. To se týká i pečetí uložených v Národním archivu; pro mnohé z nich představuje tradiční způsob odlévání nepřiměřenou zátěž.

Přednášející:

Laura Speranza a Francesca Rossi (Opificio delle Pietre Dure di Firenze)

Martina Peters (Josephinum, Vienna)

Johana Lang (soukromá restaurátorka, München)

Alicia Ortiz (Universidad Complutense de Madrid)

Sandra Micó Boró (soukromá restaurátorka, Málaga)

D. Niquet a kol. (Universitat Politècnica de Valencia)

Miranda Razo (soukromá restaurátorka, Mexico City)

M. Rodríguez a kol. (Universitat Politècnica de Valencia)

Sánchez Bermúdeza kol. (Universidad de Granada)

O. Hernández-Munoz (Universidad Complutense de Madrid)

E. Sterp a kol. (Universidad Complutense de Madrid)

3. Technologie a výzkum

Další blok přednášek byl věnován představení klasických i progresivních postupů využívaných při sochařských pracích jako je modelování, odlévání živých modelů, plastinace a podobně. Znalost výrobních postupů je pro restaurátory nezbytná, protože umožňuje porozumět struktuře ošetřovaných objektů, typickým výrobním defektům a typům jejich možného poškození. Znalost používaných materiálů je důležitá pro volbu kompatibilních restaurátorských prostředků.

Technologický výzkum v dané oblasti zatím není příliš rozvinutý. Je to zřejmě způsobeno jednak dlouhodobým přehlížením voskových předmětů v muzejních sbírkách, částečně experimentální náročností studia vlastností vosků. Většina příspěvků se zabývala metodami charakterizace vosků. Kromě toho byly představeny výsledky výzkumu prováděného v Národním archivu v Praze, který byl zaměřen na problematiku degradace včelího vosku.

Přednášející:

Javier Pérez (Universidad Complutense de Madrid)

E. Alaminos (neuvedeno)

Benjamin Bartl (Národní archiv, Praha)

Jose Ygnatio Pastor (Polytechnic University, Madrid)

Margarita Moya a kol. (Faculty of Fine Arts, Madrid)

E. Alaminos (neuvedeno)

4. Umělecká tvorba

Ve výtvarném umění nacházely vosky odedávna uplatnění při přípravě sochařských modelů, malbě technikou enkaustiky, jako pomocné materiály a součást povrchových úprav. Na konferenci zaznělo několik přednášek, které byly věnovány sochařům, kteří vosky používali jako finální materiál svých plastik. K nejvýznamnějším patřil Medardo Rosso (1858–1928), jehož díla jsou zastoupena i ve sbírkách madridského muzea Reina Sofia (Obr. 4). Použití vosku jako průsvitného, zranitelného a „teplého“ materiálu přispívá k intimnímu charakteru jeho portrétů.

Vosky ovšem inspirují umělce i v současné době. Několik z nich představilo svou tvorbu, a to jak po stránce technické, tak i z hlediska tvůrčího procesu. Výraznou osobností je například Juan Caballero, který vytváří mimo jiné rozměrné assembláže s použitím voskových torz lidských těl. Jedná o emotivní díla, která často reagují na zkušenost španělské občanské války. K dalším umělcům, kteří pracují s vosky patří F. Gómez Jarrillo, Ren Ri, Tomás Gabzdil, nebo Nele Azevedo.

Zvláštní kapitolou je výroba tradičních voskových masek pro satirické figuríny („ninots“), které jsou páleny při lidových slavnostech na svátek sv. Josefa v ulicích Valencie. Nedávno se zachované masky nebo jejich repliky staly součástí sbírek několika muzeí.

Obr. 4 Medardo Rosso: voskové plastiky ze sbírek muzea Reina Sofia

Přednášející:

Juan Bordes Caballero

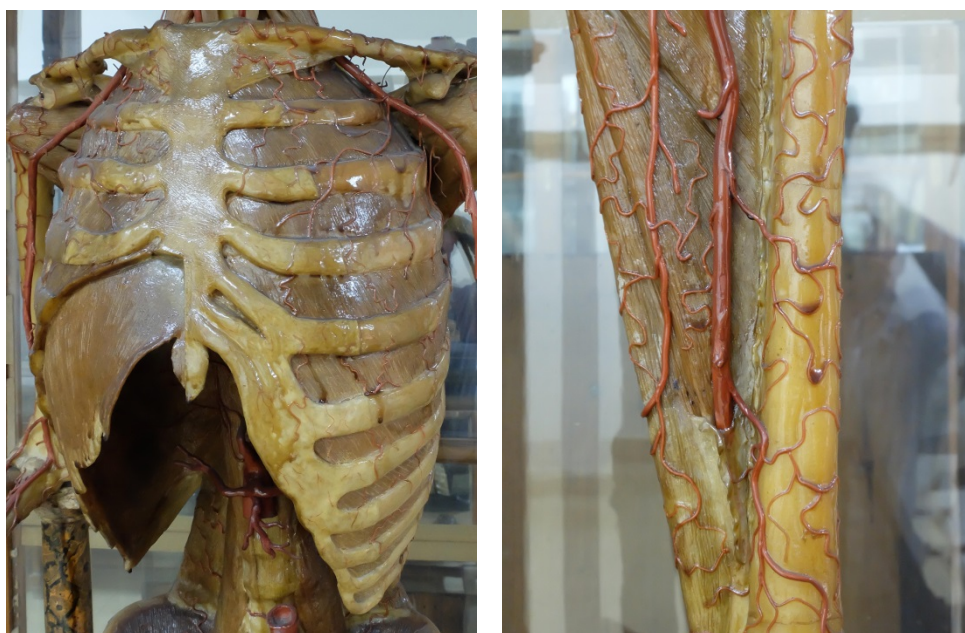
Javier Martinez Pérez

Antón de Cambra

F. Gómez Jarillo

R. Fácila a kol. (Universidad Politécnica de Valencia)

V rámci konference byly navštíveny dvě madridské sbírky anatomických a patologických modelů: Museo de Anatomía Javier Puerta a Olavide Muzeum Madrid. V některých případech bylo možné pozorovat, že vosky vykazují změny typické pro materiál pečeti uložených v Národním archivu (například vznik krystalických výkvětů). Z tohoto důvodu je většina modelů lakována, což ovšem vede k výrazným změnám jejich optických vlastností, především ke ztmavnutí a zvýšení lesku (Obr. 5).

Obr. 5 Lakované modely ze sbírky Museo de Anatomía Javier Puerta

ZÁVĚR

Snahou organizátorů konference bylo obrátit pozornosti na dlouho opomíjené sbírky voskových modelů a poukázání na problémy, které je třeba vyřešit, mají-li být uchovány do budoucna. Výzkumu v oblasti jejich konzervace a restaurování bylo dosud věnováno pouze málo pozornosti, tím důležitější je však komunikace mezi jednotlivými pracovními skupinami a vzájemné předávání praktických zkušeností.

V rámci aktuálního projektu NAKI II by bylo vhodné ověřit přenositelnost některých metod restaurování anatomických modelů na oblast restaurování voskových pečeti. To se týká především možnosti využití alternativních voskových směsí pro doplňování chybějících částí, separace povrchu pečeti při odlévání a možnosti použití speciálních tmelů při drobných opravách. Se zájmem byl také sledován vývoj techniky 3D skenování drobných objektů a 3D tisku jejich modelů.

Během konference bylo navázáno několik cenných osobních kontaktů a předběžně domluvena možnost návštěvy některých zahraničních restaurátorských pracovišť (např. Opificio delle Pietre Dure ve Florencii).